

ביאורים

התורה שבעל פה היתה נתונה במתקפות שונות במהלך הדורות. הצדוקים, הבייתוסים והקראים יצאו נגד חכמי ישראל. לדעתם קיבלנו רק תורה אחת והרשות נתונה לפרש את פסוקי התורה כאוות נפשנו. הם כופרים במסורת שקיבלו חכמי ישראל וטוענים שכל הפירושים לא נמסרו מהר סיני אלא הם פרשנות מאוחרת של חכמים. מה שהופך את כל טענותיהם השקריות על פניהם היא ההלכה למשה מסיני. שאר חלקי התורה שבעל פה ניתנו להדרש, ברמה כזו או אחרת, על ידי השכל האנושי. לעומת זאת, בהלכות שהם הלכה למשה מסיני, אין לשכל האנושי שום מקום. אין שום רמז או אפשרות לדעת את ההלכה מתוך הכתוב. שום סברה לא תעזור. הדרך היחידה לפרש את התורה היא באמצעות ידיעות שנמסרו לנו. מצוות התפילין היא דוגמה לכך. התורה סותמת וכמעט ולא מפרשת איך נראים התפילין. אנו יודעים מהכתוב שהתפילין צריכים להיות על יד ובראש. אך איך הם נראים ומהו צבעם אין אנו יודעים. אין לכך שום רמז בתורה, אך ודאי שהקב"ה לא ישאיר אותנו מסופקים בדבר שהוא יסודי מאוד בקיומה של המצווה. המקור היחידי הוא המסורת שעברה מהר סיני דרך חכמי ישראל, שהתפילין הם שחורות ומרובעות. ידיעה זו מעידה שלא רק במקומות שבהם אין רמז קיבלנו את ידיעת ההלכה ממשה רבנו דרך חכמי ישראל, אלא גם במקומות שחכמי ישראל פירשו את הכתוב - אין זה מדעתם אלא קבלה ומסורת ממש רבנו. הלכה למשה מסיני נותנת תוקף וחיוק לכל שאר חלקי התורה שבעל פה. לכן ההלכות שהם הלכה למשה מסיני הם פזורות על כל חלקי התורה. שיעורין וחציצין, קריאה בתורה ותפילין, צדקה וכלאים, חינוך ילדים וזוגיות. כל אלו מעידים שדבר ה' מדריך אותנו גם בשאר חלקי התורה שלימדונו חכמי ישראל, ללא שום צל של קפוק.

הרחבות

• הלכה עוקרת את המקרא

ואי אֶפְשֶׁר לְסַמֵּךְ אוֹתָהּ לְפִסּוּק אֶלֶּא עַל דֶּרֶךְ אֶסְמִכְתָּא. הגר"א בפירושו אדרת אליהו על התורה כותב לגבי מצוות רציעת אוזנו של עבד עברי: "פסטא דקרא (המובן הפשוט של הפסוק) גם המזוזה כשרה, אבל הלכה עוקרת את המקרא (רק אל הדלת ולא אל המזוזה), וכן ברובה של פרשה זו וכן בכמה פרשיות שבתורה; והן מגדולת תורתנו שבעל-פה שהיא הלכה למשה מסיני והיא מתהפכת כחומר חותם" [שמות כא, ו]. כוונת דבריו היא שהלכה למשה מסיני לא רק מסבירה את הכתוב אלא לפעמים אף הופכת את משמעותו. דבר זה מורה על מעלתה וכוחה של תורה שבעל פה.

• חשיבותה של תורה שבעל פה

תְּפִלִּין - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי. במצוות רבות התורה קיצרה מאד, באופן בו לא ניתן להבין את דבריה לולי ההשלמה של התורה שבעל פה, כפי שראינו במצוות התפילין בה לא כתבה התורה פרטים רבים. דוגמה נוספת מצינו בדברי המשנה: "הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררים התלוין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות" [חגיגה פרק א, משנה ח], והסביר רש"י: "יש בהן הלכות שהן תלויות ברמז מקרא מועט". דבר זה מלמד על הצורך החיוני בתורה שבעל פה.

מקום נוסף בו אנו רואים את ההכרח שתהיה תורה שבעל פה הוא בסיפורה של הגמרא במסכת שבת על אותו גוי שבא להלל הזקן ואמר לו: למדני תורה שבכתב בלבד. בתחילה לימד אותו הלל את האותיות א', ב', ג' וד', ולמחרת אמר לו על א' שהיא ד' ועל ב' שהיא ג'. אמר לו הגוי: והרי אתמול הסברת לי לא כך! אמר לו הלל: כשם שחייבים מסורת לקריאת האותיות כדי להבין את מה שכתוב, כך התורה צריכה מסורת בצידה כדי שיהיה אפשר להבין ולפרש את משמעות הכתוב, וזה תפקידה של תורה שבעל פה (על פי שבת לא.).

שאלות לדין

הרמב"ם מביא כאן את כל ההלכות שנאמרו בעל פה למשה בסיני, וכותב שאין בהן מחלוקות. אמנם גם שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם, נאמרו למשה בסיני. ובהן הרי מצינו מחלוקות רבות. כיצד הדבר מתיישב עם דברי הרמב"ם?
האם יש עניין לתת טעם והסבר הגיוני, גם להלכות שנאמרו למשה בסיני?

ואני אֶסְדֵּר בְּכָאן רַב הַדִּינִין שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: 'הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי' - וְאֶפְשֶׁר שִׁיְהִי הַכֹּל - וַיִּתְבָּאֵר לָךְ אֲמִתַּת מַה שֶּׁאֲמַרְתִּי: שְׂאִין מִהֵן אֶפְלוּ אַחַת שֶׁהוֹצִיאָהּ בְּדֶרֶךְ סִבְרָא, וְאִי אֶפְשֶׁר לְסַמֵּךְ אוֹתָהּ לְפִסּוּק אֶלֶּא עַל דֶּרֶךְ אֶסְמִכְתָּא*, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְלֹא מִצְאָנוּ לְעוֹלָם שֶׁחִקְרוּ בְּהֵן סִבְרוֹת, אוֹ הִבִּיאוּ עֲלֵיהֶן רְאִיוֹת - אֶלֶּא לְקַחוּן מִפִּי מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁצִּוְּהָ אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאֵלוּ הֵן: חֲצִי לֵג שֶׁמֶן לְתוֹדָה, וּרְבִיעִית שֶׁמֶן לְזִיזָר, וְאַחַד עֶשֶׂר יוֹם שֶׁבִּין נְדָה לְנְדָה - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (מנחות פט א). גויד, וְלְבוּד, וְדָפֵן עֶקְמָה - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (סוכה ו ב). שִׁיעוּרִין, חֲצִיצִין, וּמְחִיצִין - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (שם ה ב). תְּפִלִּין עַל קֶלֶף, וּמְזוּזָה עַל דּוֹכָסוּסְטוֹס, וְסִפֵּר תוֹרָה עַל הַגּוֹיִל - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (שבת עט ב). שִׁי"ן שֶׁל תְּפִלִּין, וְקִשֶׁר שֶׁל תְּפִלִּין, וְרִצּוּעוֹת שְׁחוּרוֹת, וְתְּפִלִּין מְרַבְּעוֹת, וּמַעֲבֵרְתָּא דְתְּפִלִּין - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (מנחות לה א). נְכַרְכוֹת בְּשַׁעֲרֵן וְנִתְפָּרוֹת בְּגִידֵין - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (שבת קח א). כּוֹתְבִין סִפֵּר תוֹרָה בְּדִיו, וּמְסַרְגֵּל - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (ירושלמי מגילה א ט). פְּחוּתָה מִבַּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד אֵין בִּיאָתָה בִּיאָה - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (נידה מה א). הַעוֹשֶׂה שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִינֵי חֲטִיף: עֶשְׂאָן גֶּרֶן אַחַת - נוֹתֵן פֶּאֶה אַחַת, שְׁתֵּי גֶרְנוֹת, נוֹתֵן שְׁתֵּי פֶאֶות - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (פאה ב ו). זֶרְעוֹנֵי גֶנֶה שְׂאִינִים נֶאֱכָלִין מִצִּטְרִפִּין אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֵל לְתוֹךְ בֵּית סָאָה - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (כלאים ב ב). עֶשֶׂר נְטִיעוֹת מִפְּזָרוֹת לְבֵית סָאָה, חוֹרְשִׁין כֹּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלֵן - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (סוכה לד א). עֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה שֶׁנֶּטְמָא מְקַצְתּוּ, תוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר שְׁיִישׁ בּוּ - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (תרומות ב א). הַחֲזֵן רוֹאֶה מִהֵיכָן הַתִּינּוֹקוֹת קוֹרְאִים - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (שבת יא ב). הַאֲשֶׁה הַחוֹגֶרֶת בְּסִנֵּר בֵּין מִלְּפָנֶיהָ בֵּין מִלְּאַחֶרֶיהָ - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (שבת צב ב). בֵּינֵן הַתִּירוֹ לְעֶרֶב קֶשֶׁה בְּרֵךְ - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (בבא מציעא ס א). עֵמוֹן וּמוֹאֵב מִעֲשָׂרִין מִעֲשָׂר עֵנִי בְּשִׁבְעִית - הֵלֶכֶה לְמֹשֶׁה מִסִּינִי (חגיגה ג ב). וּבְכָל מְקוֹם שֶׁתְּבוֹא אַחַת מֵאֵלוּ הַהִלְכוֹת בְּמָה שֶׁאָנוּ עֲתִידִין לְפָרֵשׁ מִן הַמְּשֻׁנָּה - שֶׁם אֶפְרָשְׁנָה בְּמִקּוּמָהּ בְּעֶזְרַת הַשָּׁם.

דברים שהם
הלכה למשה
מסיני